УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ
КАТЕДРА СТУДИЈА БЕЗБЕДНОСТИ

КОМАНДОВАЊЕ ВОЈСКОМ СРБИЈЕ

– ДИПЛОМСКИ РАД –

Ментор:
Зоран Драгишић
Проф. Др.

Студент:
Милан Марковић
86/15

Београд, септембар, 2022.година

Садржај

1.Увод 4
2. Војска Србије 5
3.Подела одбрана према начину командовања оружаним снагама 7
4.Појам командовања 8
5.Командовање у Војсци Србије 10
6.Стратегијски ниво командовања Војском Србије 12
6.1 Председник Републике Србије 12
6.2. Министарство одбране Републике Србије 14
6.2.1 Министар одбране 15
6.3. Генералштаб Војске Србије 17
6.3.1 Начелник Генералштаба Војске Србије 19
6.3.2 Здружена оперативна команда 20
7.Оперативни ниво командовања Војском Србије 22
7.1 Команде видова Војске Србије 22
7.2 Команде за обуку 24
8.Командовање и руковођење у операцијама 27
9.Закључак 28
10.Литература 29

1.Увод

Појам командовање се јавља са оснивањем Војске, а са временом је постајало сложеније што је тенденција која се наставља и даље.

Командовање оружаним снагама има своје законитости и начела који се могу генерално наћи у већини Војски у свету.

Командни односи се испољавају на релацији претпостављени- потчињени.

Процеси којима се одређују командни односи и успоставља организацијска структура снага за извршење задатака, могу бити: претпочињавање и придавање.

За процесе претпочињавања и придавања реализује се пренос командне надлежности који подразумева привремени прелазак јединице из једне у другу хијерархијску структуру која може бити стална или привремена.

Процес преноса командних надлежности се најчешће реализује током процеса планирања, организовања снага и формирања привремених састава, а завршава се у складу са одлуком команданта.

Командовање и руковођење је процес усмеравања јединица и појединаца у извршавању задатака и остварењу постављених циљева.

Циљ рада је да се укаже на значај командовања у Војци Србије, као и значај управљачких органа и закона који регулишу командну функцију у Војсци Србије.

2. Војска Србије

Војска Србије је организована оружана снага и носилац борбених операција и свих других облика оружаног супростављања, чија је надлежност утврђена Уставом и Законима.(Закон о одбрани, 2009)

Војска Србије обједињава све учеснике у борбеним операцијама и командује свим снагама које изводе борбена дејства у ратном и ванредном стању на основу, закона, а у складу са доктрином Војске Србије.(Закон о одбрани, 2009)

Војска Србије је организована оружана снага која брани земљу од оружаног угрожавања споља и извршава друге мисије и задатке, у складу са Уставом, законом и принципима међународног права који регулишу употребу силе. (Закон о Војци Србије, 2010)

Мисије и задатке Војске Србије дефинише Народна скупштина Републике Србије у складу с Уставом и на основу неотуђивог права Републике Србије на индивидуалну и колективну одбрану, сагласно члану 51. Повеље Уједињених нација и основним принципима међународног права који регулишу употребу силе. (Доктрина Војске Србије, 2010)

Мисије Војске Србије су:

1. одбрана Републике Србије од оружаног угрожавања споља;
2. учешће у изградњи и очувању мира у региону и свету;
3. подршка цивилним властима у супротстављању претњама безбедности.

Додељене мисије Војска Србије реализује извршавањем задатака. (Доктрина Војске Србије, 2010)

Војска Србије организује се на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу у команде јединице и установе. Организација Војске Србије успоставља се као мирнодопска и ратна. Организацију Војске Србије и унутрашње уређење и систематизацију формацијских места, команди, јединица и установа уређује министар одбране у складу са основама организације које утврђује председник Републике.(Закон о Војсци Србије, 2010)

Војска Србије по структури дели се на видове, родове и службе, а родови и службе на врсте и специјалност. Видови Војске Србије су:

1. Копнена Војска и
2. Ратно ваздухопловство и противваздухопловна одбрана.

Родове и службе Војске Србије одређује председник Републике, на предлог министра одбране. Врсте и специјалности родова и служби Војске Србије одређује министар одбране на предлог начелника генералштаба Војске Србије. (Закон о Војсци Србије, 2010)

Родови Војске су: пешадија, оклопне јединице, артиљерија, инжињерија, артиљеријско-ракетне јединице за противваздухопловна дејства, авијација, речне јединице и јединице за елекронска дејства (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Службе у Војсци Србије деле се на опште и логистичке. Опште службе су: кадровска, телекомуникације, ваздушно осматрање, јављање, атомско-биолошко-хемијска, обавештајна, безбедносна, информатичка, геодетска, метеоролошка и навигацијкса, финансијска и правна служба. Логистичке службе су техничка, интендантска, санитетска, ветеринарска и грађевинска служба. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Организацијске промене Војске Србије реализују се у складу са Дугорочним планом развој система одбране Републике Србије, Стратегијским прегледом одбране Републике Србије и Средњорочним планом и програмом развоја система Одбране. (Закон о Војсци Србије, 2010)

3. Подела одбрана према начину командовања оружаним снагама

Према начинима командовања оружаним снагама одбрана може бити: аутохтона, подржана, партијска и комбинована. (Мишовић, 2017)

Аутохтона одбрана подразумева организацију одбране у којој се командовање оружаним снагама и средствима ослања на властите челне државне органе, почев од председника држава као врховног команданта преко министра одбране и начелника Генералштава. Таква одбрана заснива се на стратешким документима у којима су регулисани задаци, обавезе и права органа командовања у свим ситуацијама у којима се може наћи нека држава. Зависно од технолошке развијености државе, командовање се реализује најсавременијим техничким средствима са којима оружане снаге и други одбрамбени потенцијали располажу у датом тренутку и у свим наменутим ситуацијама. Елементи командовања других држава не укључују се у систем командовања у аутохтоној одбрани, без обзира на њихову утемељеност система и техничку развијеност. (Мишовић, 2017)

Подржана одбрана подразумева ону одбрану у којој се комадовање одбрамбеним капацитетима једне државе потпомаже системом командовања друге државе у свим насталим ситуацијама. Командовање у овој врсти одбране укључује све капацитете угрожене државе или држава које подржавају њено командовање у насталим ситуацијама. (Мишовић, 2017)

Партијска одбрана подразумева организацију одбране у којој је командовање подређено партијама на власти и у којој су на највишим командним дужностима партијски кадрови. У тим условима подређена је одлукама партијских органа, који одређују како ће одбрана највиших државних и националних вредности бити организована у свим ситуацијама у којима се може наћи једна држава. Одбрана државе утемељена на једнопартијском систему, везана је за аутократске и диктаторске системе власти. (Мишовић, 2017)

Комбинована одбрана представља комбинацију аутохтоне и подржане одбране где се командовање у одбрани највиших вредности једне државе ослања на систем командовања угрожене државе и других држава које јој пружају подршку. Она у већини случајева може бити успешна нарочито ако јој подршку пружа нека коалиција или нека велика сила. (Мишовић, 2017)

4.Појам командовања

Командовање представља централни формативи, организујући и функционални принцип сваке војске. То прво значи да војска у свим условима, како у рату тако и у миру, делује само по команди. Потом, и то да је њена унутрашња организација изведена у складу са потребама несметаног и делатног командовања. За ту је сврху модерна војска устројена на принципима једностарешинства, хијерархије, субординације и дисциплине. Њиховом применом се надасве осигурава правовремено стизање изворне команде од врха војске до њеног последњег извршиоца, а затим и њено беспоговорно извршавање. (Хаџић н.д.)

Појам „командовање“ у ужем смислу означава чин издавања једнократних наредби потчињеним извршиоцима ради остваривања јасно назначеног циља. У ширем значењу реч је о трајном и сложеном процесу непрекидног и узастопног издавања команди, којима се обликују, доносе, саопштавају и преносе кључне далекосежне и обавезујуће одлуке о начину организовања, обучавања, опремања, употреби и дејствовању потчињених колективних или појединачних извршилаца. (Хаџић н.д.)

Командовање јесте функција јединственог руковођења оружаним снагама или њиховим деловима у миру и рату. Састоји се у искључивом праву старешине јединице (установе) да самостално одлучује о употреби и дејству јединица, издаје наређења и организује контрол. (Војни лексикон, 1981:222)

Процес командовања је непрекидан, јединствен и узајамно повезан. Обухвата непрекидно стицање података, праћење ситуације, доношење одлуке и издавање директива, заповести и наређења. Остварује се планирањем, организовањем, наређивањем, координацијом и контролом. Зависно од степена на којем се остварује може бити тактичко, оперативно, стратегијско, врховно, централизовано и децентрализован. (Војни лексикон, 1981:222)

На основу семантичке анализе појмова руковођење и командовање може се закључити да је командовање препознатљиво само у војним организацијама, али не може се закључити да ли та два појма представљају синониме или је руковођење шири појам од командовања. Према Војном лексикону може се само наслутити да је командовање ужи појам, односно да је део руковођења. Међутим поређењем дефиниција и детаљнијег описа може се закључити да је командовање

специфичан облик руковођења својствен војној организацији. (Николић, Ковач, Митић, 2019)

Може се закључити да иако је функција руковођења шири појам од функције командовања, у војној организацији они представљају јединствену делатност. Такође и у законима који регулишу надлежности, организацију и начин функционисања Војске Србије, ова два појма се увек појављују заједно и не прави се разлика између њих.

Према Хаџићу у модерним војскама општеприхваћена је подела на три нивоа командовања:

1. Стратегијски
2. Оперативни
3. Тактички

На стратегијском нивоу се на основу претходних политичких одлука издају команде којима се одређују главни циљеви, време, начин и облици употребе целокупне војске. Ове врсте одлука увек су у надлежности врховног команданта војске и првопотчињеног му стручног оперативног тела, Генералштаба. (Хаџић,н.д.)

На оперативном нивоу се стратешке одлуке врховне команде разрађују и претачу у команде за вођење опсежних сложених борбених операција, којима се утврђује начин и циљеви употребе оперативних и већих здружених састава. Том рангу обично припадају операције које самостално или здружено изводе армије, корпуси и дивизије из више видова и родова дотичне војске. (Хаџић н.д.)

На тактичком се нивоу - у који обично спадају јединице почев од бригаде и пука преко батаљона и чете, до вода и одељења укључујући и јединачног борца, у складу са зоном одговорности, величином и наменом предметне јединице разрађују, конкретизују и извршавају претходно добијене оперативне и стратешке команде. (Хаџић н.д.)

5.Командовање у Војсци Србије

Као што је раније наведено, у законским оквирима који регулишу надлежности, организацију и функционисање Војске Србије, функција командовања и руковођења представљају нераздвојиву целину.

Командовање и руковођење Војском Србије је засновано на начелима јединства, непрекидности, еластичности, ефикасности, оперативности и сигурности. Односи у командовању заснивају се на једностарешинству и субординацији. За подршку командовању на свим нивоима развијају се командно-информациони системи. (Доктрина Војске Србије, 2010)

Процес рада команди Војске Србије на планирању операција је јединствен, утврђује се посебним упутствима, а примењује се у складу с нивоом организацијске структуре јединица. (Доктрина Војске Србије, 2010)

Систем командовања и руковођења у Војсци Србије је организован на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу. (Доктрина Војске Србије, 2010)

На стратегијском нивоу, носиоци командовања и руковођења Војском Србије су председник Републике, министар одбране и начелник Генералштаба Војске Србије. (Доктрина Војске Србије, 2010)

Председник Републике одлучује о употреби Војске Србије и командује Војском Србије у миру и рату. Министар одбране координира и спроводи утврђену одбрамбену политику и руководи Војском Србије. Начелник Генералштаба Војске Србије командује и руководи Војском Србије у складу са законом и актима командовања претпостављених. (Доктрина Војске Србије, 2010)

На оперативном нивоу, носиоци командовања и руковођења су команде видова, Команда за обуку и друге оперативне команде, чија је организација прилагођена организацији Генералштаба Војске Србије. (Доктрина Војске Србије, 2010)

На тактичком нивоу, носиоци командовања и руковођења су команде бригада и њима равних јединица, чија је организација прилагођена организацији команди оперативног нивоа. (Доктрина Војске Србије, 2010)

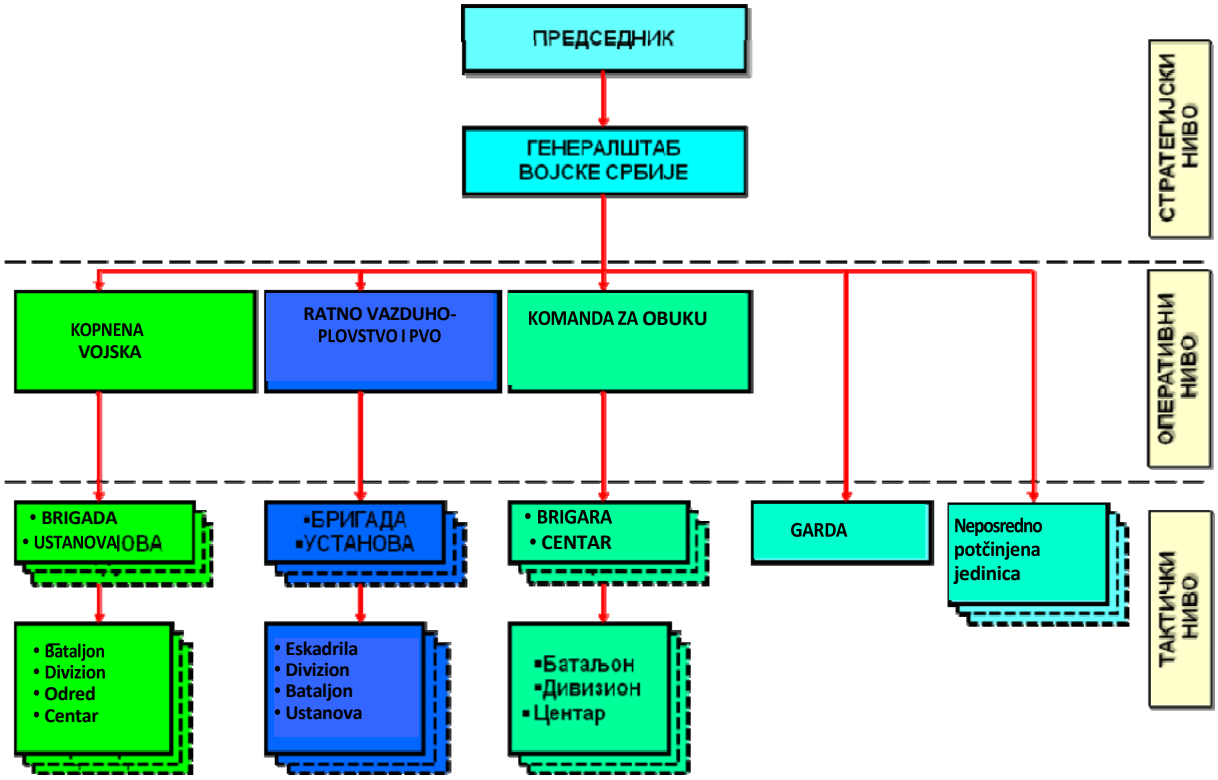

Слика 1. Организација командовања у Војсци Србије

Извор: Ковачевић, Н.В., Домјанчић, С., Ковић, М.П. (2018). Стратегијски менаџмент у војно-организационим системима. *Војно дело*, 3, стр.252-285

Способност командовања представља могућност ефикасног планирања, организовања, вођења и контроле операција Војске Србије или њених делова ради остваривања постављених оперативних циљева, односно извршавања додељених мисија и задатака. Развој способности командовања треба да буде усмерен на скраћивање времена за доношење и преношење одлука, правовремено генерисање, припрему и упућивање снага у зону извођења операција, као и обезбеђивање ефикасног планирања и вођења операција. (Доктрина Војске Србије, 2010)

6.Стратегијски ниво командовања Војском Србије

На стратегијском нивоу, носиоци командовања и руковођења Војском Србије су председник Републике, министар одбране и начелник Генералштаба Војске Србије.

6.1 Председник Републике Србије

У складу са уставним и законским одредбама председник Србије командује и руководи Војском Србије.

Иако устав Србије не говори о врховном команданту већ да председник Републике у складу са законом, командује војском, поставља, унапређује и разрешава официре Војске Србије, из чињенице да у погледу командне надлежности не постоји виши орган произилази да је председник Републике врховни орган командовања оружаним снагама. (Вучинић, 2010)

Његове надлежности у систему одбране регулисане су ближе Законом о одбрани и законом о Војсци Србије.

Чланом 11. Закона о одбрани дефинисане су следеће надлежности председника. Председник Републике, у складу са законом, командује Војском Србије.

Председник Републике у области одбране нарочито:

1) подноси заједно с Владом Народној скупштини предлог за проглашење ратног и ванредног стања;
2) даје сагласност на нацрт Стратегијског прегледа одбране Републике Србије;
3) усваја Доктрину Војске Србије, на основу предлога министра одбране;
4) наређује спровођење Плана одбране Републике Србије;
5) утврђује основе мирнодопске и ратне организације Војске Србије, на основу предлога министра одбране ;
6) усваја План мобилизације Војске Србије;
7) наређује спровођење мера приправности, општу и делимичну мобилизацију;
8) усваја План употребе Војске Србије и наређује њену употребу;
9) одлучује, у складу са законом, о упућивању припадника Војске Србије у мултинационалне операције, на основу одлуке Народне скупштине;

10) доноси смернице за изградњу оперативне и функционалне способности Војске Србије;
11) поставља и разрешава начелника Генералштаба Војске Србије, уз мишљење министра одбране;
12) доноси правила која се односе на употребу Војске Србије, као и друга правила којима се уређује унутрашњи ред и правила службе у Војсци Србије;
13) врши и друге послове одређене законом (Закон о одбрани, 2007)

За обављање послова из става 1. овог члана, председник Републике доноси: указе, директиве, наређења, наредбе, смернице, одлуке, правила и друга акта. (Закон о одбрани, 2007)

Председник Републике образује војни кабинет за послове из своје надлежности у области одбране.

Председник Републике своја овлашћења у области одбране може пренети на министра одбране, осим одлучивања о употреби Војске Србије, одлучивања о постављењима, унапређењима и разрешењима официра која су у надлежности председника Републике на основу закона и овлашћења за доношење стратегијско-доктринарних и планских докумената.

У складу са чл. 17. Закона о Војсци Србије, Председник Србије:

1) одлучује о употреби војске Србије и командује Војском Србије у миру и рату;
2) утврђује основе развоја и опремања Војске Србије;
3) утврђује основе мирнодопске и ратне организације Војске Србије;
4) одређује родове и службе Војске Србије, на предлог министра одбране;
5) уређује систем командовања у Војсци Србије и прати спровођење система командовања;
6) усваја план употребе Војске Србије и наређује њену употребу;
7) доноси смернице за изградњу оперативне и функционалне способности Војске Србије на предлог министра одбране;
8) поставља и разрешава начелника Генералштаба, уз мишљење министра одбране;
9) поставља, унапређује и разрешава официре за формацијска места за која је прописан чин генерала и одлучује о престанку њихове службе, на предлог министра одбране;
10) наређује спровођење мера приправности Војске Србије у случају ратног и ванредног стања;

11) наређује мобилизацију Војске Србије;
12) доноси основна правила и друга акта која се односе на употребу Војске Србије;
13) доноси Правило службе Војске Србије и друга правила којима се уређују унутрашњи ред и односи у вршењу војне службе;
14) производи официре и резервне официре;
15) решава о стањима у служби генерала. (Закон о Војсци Србије, 2010)

6.2. Министарство одбране Републике Србије

Министарство одбране је орган државне управе Републике Србије и у свом саставу има четири сектора: (Сектор за политику одбране, Сектор за људске ресурсе, Сектор за материјалне ресурсе и Сектор за буџет и финансије), три посебне унутрашње јединице (Генералштаб, Секретаријат и Кабинет министра одбране), четири уже унутрашње јединице ван сектора и Секретаријата (Управа за односе са јавношћу, Управа за војно здравство, Одсек за интерну ревизију и Главни инспектор служби) и три органа управе у саставу Министарства (Инспекторат одбране, Војнобезбедносна агенција и Војнообавештајна агенција). (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

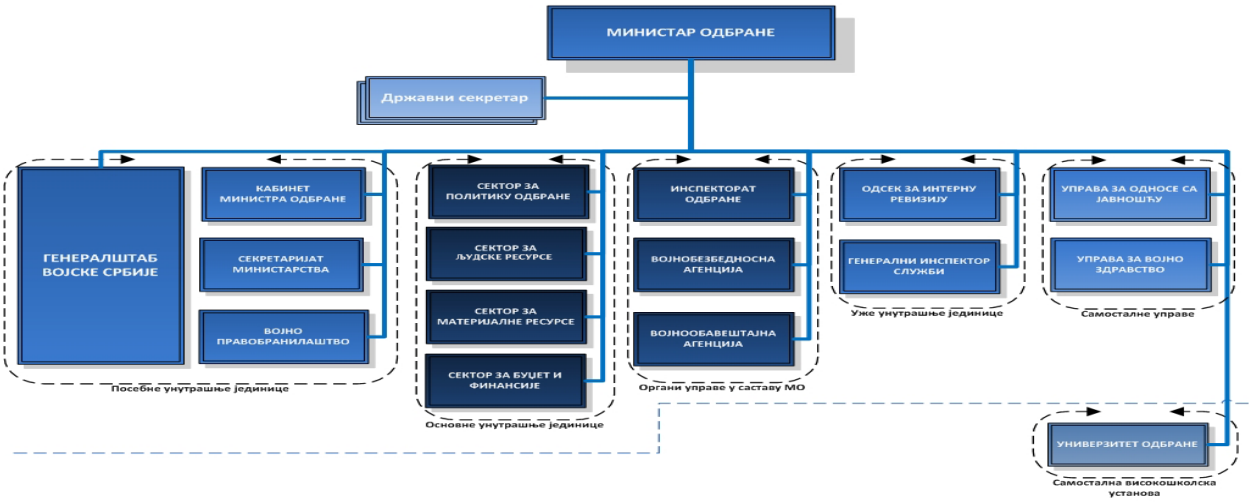

Слика 1: Организациона структура Министарства Одбране (Министарство одбране Републике Србије)

6.2.1 Министар одбране

У извршавању послова државне управе, министар одбране у складу са одредбом чл. 23. Закона о државној управи руководи министарством одбране, доноси прописе и решава у управним и другим појединачним стварима, одлучује о другим питањима из делокруга министарства одбране и одговара Влади и Народној скупштини за рад Министарства одбране и стање у области одбране и Војске Србије.

У извршавању послова одбране и Војске Србије, министар одбране у складу са одредбом члана 14. Закона о одбрани предлаже и спроводи политику одбране и обезбеђује извршавање закона и аката председника Републике из области одбране. Министар одбране у обављању тих послова доноси: наређења, наредбе, налоге, одлуке, правила, смернице, упутства, прописе и друга акта за која је овлашћен Законом о Војсци Србије и другим законима.

Прописи из области одбране и Војске Србије објављују се у „Службеном војном листу“. Председник Републике своја овлашћења у области одбране прописана чланом 11. Закона о одбрани може пренети на министра одбране осим одлучивања о употреби Војске Србије, одлучивања о постављењима, унапређењима и разрешењима официра, који су у надлежности председника Републике на основу закона и овлашћења.

Министар одбране:

1. кординира и спроводи утврђену политику и руководи војском Србије;
2. доноси акта о организацији команди, јединица и установа Војске Србије на предлог начелника Генералштаба и акта о организацији војних јединица и војних установа које су организационо и функционално везане за Министарство одбране;
3. усваја план међународне војне сарадње и одлучује о организовању заједничких војних вежби у земљи, односно учешћу припадника Војске Србије у заједничким вежбама које организују оружане снаге других земаља у склану са законом и закљученим међународним уговорима, односно споразумима о њиховом организовању;
4. даје мишљење председнику Републике за постављање и разрешење начелника Генералштаба;

5. предлаже председнику Републике постављење, унапређење и разрешење и престанак службе генерала и старешина на дужности за које је формацијом утврврђен чин генерала, уз мишљење начелника генералштаба, односно овлашћеног руководиоца у Министарству одбране за професионална војна лица распоређена ван Војске Србије;
6. поставља, унапређује и разрешава професионална војна лица Војске Србије на формацијска места ван Војске Србије и одлучује о престанку њихове службе, уз мишљење начелника Генералштаба, односно овлашћеног руководиоца у Министарству одбране за професионална војна лица распоређена ван Војске Србије;
7. поставља, унапређује и разрешава официре Војске Србије у Војсци Србије у чину мајора, потпуковника и пуковника и одлучује о престанку њихове службе, на предлог начелника Генералштаба;
8. одлучује о престанку службе, по потреби службе, подофицира и официра Војске Србије закључно са чином пуковника;
9. усваја план развоја и опремања Војске Србије, на предлог начелника Генералштаба;
10. доноси планове школовања, усавршавања и стипендирања за потребе Министарства одбране и Војске Србије и упућује на школовање и усавршавање професиналне припаднике Војске Србије;
11. решава о пријему у службу професионалних припадника Војске Србије;
12. решава о стањима у служби официра у чину мајора, потпуковника и пуковника;
13. решава о стањима у служби подофицира и официра закључно са чином капетана распоређених и постављених на формацијска места ван Војске Србије;
14. решава о односима у служби професионалних војних лица распоређених и постављених на формацијска места ван Војске Србије. (Закон о Војсци, 2010)

Министар одбране може овластити начелника Генералштаба за обављање послова који се односе на постављање, унапређивање, разрешавање и одлучивање о престанку службе официра Војске Србије у Војсци Србије, у чину мајора и потпуковника. (Закон о војсци, 2010)

6.3. Генералштаб Војске Србије

Генералштаб Војске Србије је посебна организациона јединица Министарства одбране. То је највиши стручни и штабни организациони део система одбране за припрему и употребу Војске Србије у миру и рату, који врши послове у складу са законом и овлашћењима председника Републике и министра одбране. Законом о одбрани дефинисани су место, намена и надлежности Генералштаба Војске Србије. На челу Генералштаба Војске Србије налази се начелник Генералштаба, који има свог заменика. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Оперативну команду чине представници осталих целина Генералштаба, а по потреби и команде оперативних нивоа српске Војске, да би се успешно планирала и објединила интервидовска дејства различитих састава Војске, али и осталих елемената система одбране Републике Србије. Команда припрема документа и планове за командовање јединицама Војске у операцијама, које су одговор безбедоносних структура земље на актуелну кризу.

Генералштаб Војске Србије, у оквиру Министарства одбране, врши послове који се односе на припрему, употребу, командовање и контролу оперативних способности Војске Србије у складу са законом и овлашћењима председника Републике и министра одбране.

О раду и стању у Војсци Србије, Генералштаб Војске Србије обавештава и извештава председника Републике и министра одбране. Генералштаб Војске Србије, у складу са законом и плановима одбране, организује се и припрема за одбрану и обезбеђује јединство организације, припреме и дејства Војске Србије. Генералштаб врши редовну контролу и оцењивање оперативних и функционалних способности потчињених команди, јединица и установа Војске Србије.

Генералштаб Војске Србије обавља послове који се односе на:

1. израду доктринарних докумената;
2. израду Плана употребе Војске Србије;
3. израду Плана мобилизације Војске Србије;
4. израду смерница за изградњу оперативне и функционалне способности Војске Србије;

5. припрему аката о организацији команди, јединица и установа Војске Србије;
6. геотопографско обезбеђење и израду геотопографског материјала за потребе одбране и других корисника ван система одбране;
7. организовање мера приправности на основу аката председника Републике или министра одбране и
8. друге послове одређене законом и актима председника Републике и министра одбране. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Јединице директно подчињене Генералштабу су: Гарда, 72. Бригада за специјалне операције, 63. Падобранска бригада, Централна логистичка база, Бригада везе 224 и Центар за електронска дејства.

Унутрашња организација Генералштаба Војске Србије изграђена је на функционалном принципу. Организационе јединице Генералштаба Војске Србије су: Кабинет, Здружена оперативна команда, управе, одељења. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Кабинет начелника Генералштаба Војске Србије је посебна организациона јединица која обавља студијско-аналитичке, оперативно-техничке и административне послове за потребе начелника Генералштаба Војске Србије и његовог заменика; планира, припрема и организује радне и протоколарне активности начелника Генералштаба Војске Србије. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Управе и одељења као организационе јединице у оквиру Генералштаба Војске Србије су: Управа за људске ресурсе (Ј-1), Управа за обавештајно-извиђачке послове (Ј-2), Управа за оперативне послове (Ј-3), Управа за логистику (Ј-4), Управа за планирање и развој (Ј-5), Управа за телекомуникације и информатику (Ј-6), Управа за обуку и доктрину (Ј-7), Одељење за финансије (Ј-8), Одељење за цивилно-војну сарадњу (Ј-9), Управа војне полиције. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

6.3.1 Начелник Генералштаба Војске Србије

Начелник Генералштаба и старешине Војске Србије командују и руководе Војском у складу са законом и актима претпостављених.

Начелник генералштаба у складу са чланом 19. Закона о Војсци Србије:

1. Предлаже план развоја и опремања војске Србије;
2. Поставља, унапређује, премешта и разрешава официре у Војсци Србије до чина капетана и одлучује о престанку њивове службе, на предлог непосредно потчињених старешина;
3. Даје мишљења министру одбране на његов предлог за постављање, унапређење, разрешење и престанак службе генерала и старешина на дужности за које је формацијом утврђен чин генерала, у складу са овим законом;
4. Поставља, унапређује, распоређује, премешта и разрешава подофицире и професионалне војнике и распоређује, премешта цивилна лица на сужбе у Војсци Србије и одлучује о престанку њихове службе, на предлог непосредно потчињених старешина;
5. Предлаже план попуне Војске Србије и бројни распоред регрута у Војсци Србије;
6. Доноси доктринарна документа нижег нивоа
7. Утврђује планове обуке и усавршавања професионалних бојних лица и лица у резервном саставу;
8. Доноси Кодекс части припадника Војске Србије;
9. Упућује професионалне припаднике Војске Србије на усавршавање у организацији Војске Србије;
10. Обавља и друге послове утврђене законом. (Закон о Војсци, 2010)

За извршавање аката које доноси председник Републике Србије односно министар одбране и послове командовања Војском Србије, као и других послова утврђених законом, начелник Генералштаба доноси правила, наредбе, упутства, директиве, одлуке и наређења. (Закон о Војсци, 2010)

6.3.2 Здружена оперативна команда

Учешће у савременим војним операцијама захтева аганжовање и здруживање снага различитих родова и видова. У складу са тим опредељењем формирање Здружене оперативне команде било је једно од значајних решење у организацијским променама Војске. Здружене оперативне команде су постала неминовност у свим савременим војскама тако да готово све чланице НАТО-а и Програма Партнерства за мир, имају такав вид организовања на оперативном или стратешком нивоу. Суштина постојања Здружене оперативне команде је пројектовање и управљање операцијама без обзира на то да ли се ради о рату или миру, ова команда у складу са савременим изазовима, непрекидно је аганжована.

Планирање операција је комплексан и дуготрајан процес. Савремени услови у којима ће се изводити операције намећу проблеме за чије решење се тражи целовит прилаз и сагледавање свих аспеката досадашња пракса планирања операција у Војсци најчешће је користила секторски метод рада команди на свим нивоима. Спорост у доношењу одлуке је била једна од карактеристика таквог секторског рада. Циљ рада је да се систематизују сазнања и прикаже рад Здружене оперативне команде у општем моделу процеса оперативног планирања. Идентификоване су функције и задаци Здружене оперативне команде и приказана организација исте која је проистекла из функција и задатака. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Здружена оперативна команда (ЗОК) представља новину у организацији Војске Србије. Настала је у оквиру реформских промена које подразумевају и реорганизације Војске и Генералштаба. Иако је формирана недавно, 2007. године, Команда данас поседује капацитете, знања и искуства који јој омогућавају да адекватно одговори на постављене захтеве. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Здружена оперативна команда је штабни орган намењен за подршку начелника Генералштаба Војске Србије у реализацији оперативног командовања Војском, планирању операција одговора на кризе, планирању здружених операција и командовању снагама у току извођења здружених операција. Здруженост подразумева интеграцију видовских компонената – Ваздухопловства и противваздухопловне одбране и Копнене војске, ангажованих у складу са јединственим циљем и под јединственом командом. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Основна карактеристика Здружене оперативне команде јесте еластичност организација, која подразумева попуну само кључних функција. Формирање оперативне групе за планирање и борбено командовање зависи од конкретног задакта и додељене мисије, тако да је у тим условима и бројна величина Команде промењива. У саставу здружене оперативне команде су и Центар за мировне операције, оперативни центар система одбране и Комисија за војно-технички споразум. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Формирањем Здружене оперативне команде, командовање Војском Србије остварује се од начелника Генералштаба преко Здружене оперативне команде до команди ангажованих снага које припремају команде видова. Команде видова врше функционално командовање снагама свог вида.

За непрекидно функционисање система командовања у току планирања и извођења операције за потребе Здружене оперативне команде неопходно је обезбедити сигурну телекомуникациону и информатичку подршку која ће обезбедити комуникацију и размену информација на свим нивоима.

Стручни носилац планирања, организовања и координације система веза и криптозаштите, планирања и организовања информатичког обезбеђења и канцеларијског пословања у Здруженој оперативној команди јесте Одељење за телекомуникације и информатику (ЈЦ-6).

7.Оперативни ниво командовања Војском Србије

На оперативном нивоу, носиоци командовања и руковођења су команде видова, Команда за обуку и друге оперативне команде, чија је организација прилагођена организацији Генералштаба Војске Србије. (Доктрина Војске Србије, 2010)

7.1 Команде видова Војске Србије

Према новој организацији, видови Војске Србије су:

1. Копнена војска и
2. Ратно ваздухопловство и противваздухопловна одбрана.

Копнена војска (КоВ) је вид Војске Србије чији су организација, састав, оружје и опрема прилагођени извођењу операција на копну и унутрашњим пловним путевима. Организовање Копнене војске развија се на најбољим домаћим и страним искуствима и достигнућима научне мисли у области одбране, војне делатности и тенденцијама у одбрамбеном организовању. Изграђује се као главна снага Војске Србије намењена за одбрану Републике Србије од оружаног угрожавања споља и извођење борбених и неборбених операција. Поред тога развија способности за учешће у мултинационалним операцијама. Стога је стални задатак копнене војске изградња оперативних и функционалних способности командовања, јединица и установа за реализацију мисија и задатака. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Ради успешне реализације додељених мисија и задатака и адекватног одговора на ризике и претње безбедности, у развоју способности Копнене војске потребно је: предвиђати ризике и претње безбедности, успостављати инструменте раног упозорења уз предузимање превентивних мера и изградњу потребних капацитета за правовремен и адекватан одговор; изграђивати флексибилне, вишенаменске, брзопокретне, савремено опремљене и оспособљене јединице Копнене војске; обезбедити пројектовану кадровску структуру снага; достићи потребан ниво интероперабилности са снагама копнених војски оружаних снага партнерских земаља ради извођења заједничке обуке, вежби и заједничких операција (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Структура Копнене војске представља организацијски однос, односно устројство које се манифестује кроз однос и заступљеност родова и служби у њој. Копнена војска структурно се дели на родове, службе, врсте и специјалности. Копнена војска се, по саставу, организује у бригаде, батаљоне – дивизионе – одреде. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Копнена војска у свом саставу има: Команду смештену у Нишу, Специјалну бригаду, бригаду Копнене војске, Мешовиту артиљеријску бригаду, Речну флоту, два батаљона војне полиције, Батаљон везе, Батаљон атомско-биолошко-хемијске одбране и Техничко-ремотни завод „Чачак“. (Бела књига одбране Републике Србије,2010)

Команда копнене војске је организациона јединица војске надлежна за командовање, планирање, организовање и употребу и изградњу оперативне и функционалне способности јединица и установа. Команда Копнене војске смештена је у Нишу а у свом саставу има:

1. Команду
2. Командну чету
3. Вод ваздушног осматрања и јављања
4. Оперативни центар и
5. Дом Војске Србије Ниш (Бела књига одбране Републике Србије,2010)

Ратно ваздухопловство и противваздухопловна одбрана *(РВ и ПВО)* је високоманеварски вид Војске Србије, намењен за контролу и заштиту суверенитета ваздушног простора (ВаП), одвраћање од агресије, противваздухопловну одбрану територије, важних објеката, административних и индустријских центара и снага Војске Србије од дејства из ВаП-а, ватрена дејства из ВаП-а и подршку копненим снагама у извођењу операција. (Бела књига одбране Републике Србије,2010)

Ваздухопловство и противаздухопловна одбрана је вид Војске који обједињава родове и службе чији су организација састав, оружје и опрема прилагођени за извођење борбених дејстава по циљевима у ваздушном простору и на земљи. Команде јединице и установе организоване су на професионалној основи. У Састав улазе ваздухопловне и противваздухопловне јединице Војске Србије,

подељене на авијацијске базе, ракетне јединице, јединице везе и електронског извиђања и инжињерске јединице. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Организацијску структуру данас чине: Команда РВиПВО, 210. Батаљон везе, 333. Инжињерски батаљон, 204. Авијацијске база, 98. Авијацијска база, 250. Ракетна бригада ПВО, 126 центар ваздушног осматрања јављања и навођења, одељење за конролу и заштиту ваздушног простора у Агенцији за контролу летења Србије, Институт за ваздухопловну медицину. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Команда Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране је организациона јединица РВ и ПВО Војске Србије належна за командовање, планирање, организовање, употребу и изградњу оперативне и функционалне способности јединица и установа. Размештена је у згради бивше команде Југосовенског ратног ваздухопловства и противваздушне одбране у Земуну.

Команда РВ и ПВО у свом саставу има:

1. Команду
2. Командну чету
3. Оперативни центари
4. Вод војне полиције (Бела књига одбране Републике Србије,2010)

7.2 Команде за обуку

Команда за обуку је оперативни састав Војске Србије у миру намењен за индивидуалну обуку војника на добровољном служењу војног рока, кандидата за професионалне војнике и припаднике активне резерве, обуку кандидата за подофицире, усавршавање кадра и колективну обуку територијалних јединица. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Формирана је 23.априла 2007. године од делова јединица Оперативних снага, Копнених снага и Ваздухопловства и противваздухопловне одбране. На тај начин извршено је обједињавање територијалних центара за основну обуку и центара за стручно специјалистичку обуку, видова, родова и служби. Поред центара за обуку у саставу Команде за обуку су и полигони за обуку и стрелишта. Команда за обуку лоцирана је у Београду. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

У саставу Команде за обуку у миру су: Команда, Командни батаљон, центри за индивидуалну обуку, Центри за обуку копнене војске и РВ и ПВО, лочистике, везе и информатике, центар за усавршавање АБХО, Центар за обуку и усавршавање подофицира, Интервидовски полигон „Пасуљанске ливаде“, и команде за развој територијалних бригада. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

У рату, старешине Команде за обуку чине језгро ратних јединица Војске Србије-територијалних бригада, које се се попуњавају резервним саставом. Територијалне бригаде формирају центри за обуку. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Обука на тактичком нивоу обухвата: индивидуалну обуку, обуку послуга, посада, тимова, обуку команди и колективну обуку јединица. Команде видова одговорне су за припрему јединица вида за употребу и управљање системом колективне обуке и за обученост потчињених јединица и команди. Обуку на тактичком нивоу реализују команде и јединице тактичког нивоа, центри за основну и центри за специјалистичку обуку, Центар за обуку и усавршавање подофицира, Центар за мировне операције, центрар за обуку путем симулација и интервидовски полигон. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

У центрима за обуку организује се и изводи општа војна обука и војностручно оспособљавање припадника војске Србије свих структура, од војника до официра као и припадника других снага одбране, а постоји и могућност обуке припадника страних армија. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Центри за оснобну обуку намењени су за реализацију основне индивидуалне обуке према јединственом програму и стандардима основне обуке војника, а налазе се у Сомбору, Ваљеву и Лесковцу. У центрима за основну обуку Команде потчиње оспособљавање војника. Због уједначених планова и програма обуке, али и обучавања које се реализује према истим критеријумима, војници имају подједнаке могућности за стицање потребних знања и вештина без обзира на војноевиденциону специјалност за коју су регрутовани. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Центри за специјалистичку обуку – за војнике копнене војске у Пожаревцу, Ваздухопловство и противваздухопловне одбране у Батајници, за обуку и усавршавање војника везе, информатике и електронских дејстава у Горњем Милановцу и за лочистику и АБХО у Крушевцу- намењени су за специјалистичку обуку и усавршавање кадра родова и служби. Центар за обуку логистике има

јединице у Краљеву- за обуку војника саобраћајне службе, у Нишу- за оспособљавање војника ветеринарске и санитетске службе. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

У центрима за специјалистичку обуку наставља се оспособљавање после завршене основне обуке, зависно од рода, службе и специјалности. Такав модел обезбеђује да команда за обуку прецизније вреднује и успешније контролише процес обуке, али и да утиче на њен квалитет. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Центар за обуку и усавршавање подофицира намењен је за обуку кандидата за подофицире и усавршавање подофицирског кадра. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Интервидовски полигон за обуку „Пасуљанске ливаде“ намењен је за извођење вежби јединица Војске и гађања из наоружања којим је опремљена. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

Након формирања професионалне Војске, центри за оснобну обуку и центри за специјалистичку обуку обучаваће кандидате за професионалне војнике, припаднике пасивне и активне резерве, војнике на добровољном служењу војног рока и подофицире. (Бела књига одбране Републике Србије, 2010)

8.Командовање и руковођење у операцијама

Снаге Војске Србије су димензионисане у складу с додељеним мисијама и задацима. У тим условима, систем командовања и руковођења мора бити прилагодљив и способан да у динамичном окружењу мења своју структуру и да се прилагођава конкретним задацима. Због различитости снага које се ангажују у операцијама, садејство и сарадња имају кључну улогу и усмерени су ка остварењу синергије између различитих учесника у зони операције.(Доктрина Војске Србије, 2010)

Командовање и руковођење у операцијама Војске Србије заснива се на плановима, слободи акције и дисциплини потчињених команданата. За њихово остварење потребно је да команданти свих нивоа разумеју замисао за извођење операције и своју мисију у стратегијском, оперативном и тактичком контексту, које ефекте и зашто треба да постигну и да имају слободу акције ограничену нужним степеном координације од вишег нивоа командовања. (Доктрина Војске Србије, 2010)

Слобода акције почива на децентрализованом начину командовања, којом команданти дају пуну одговорност потчињенима за дејство у оквирима сопствене замисли за извршавање задатака и мисије. Претпостављени одређује јасне циљеве, додељује ресурсе, даје смернице и дозвољава потчињеном да одлучи како да изврши мисију и задатак, што не искључује одговорност претпостављених за успех или неуспех мисије. (Доктрина Војске Србије, 2010)

Квалитет система командовања и руковођења зависи од односа снага у располагању и коришћењу информација. Предност сопственог система командовања у односу на непријатеља манифестује се у поседовању релевантних, тачних и правовремених информација, познавању ситуације на свим нивоима, могућности прилагођавања и брзини командовања која омогућава низ жељених, контролисаних и усмераваних промена ради стварања предности у односу на непријатеља. Снаге, које чини људство организовано у команду или штаб, мора у потпуности да познаје средства и процедуре и поседује способности за тимски рад. Један од основних задатака команде – штаба је да користећи средства и процедуре омогуће команданту да се усмери на најзначајнију активност. (Доктрина Војске Србије, 2010)

9.Закључак

Ради успостављања ефикасног система командовања оружаним снагама неопходно је успостављање уставног и законског оквира командовања, кога ће се придржавати како сви државни органи, који су носиоци командне функицју, тако и стручна тела (генералштаб), и одговорна лица у њима.

Само уз јасне надлежности које проистичу из устава и закона, може се формирати и ефикасни систем командовања како у миру, тако и у рату. Из овог разлога, систем командовања као и надлежности државних органа у управљању оружаним снагама у Републици Србији, регулисни су Уставом, али и Законом о одбрани, Законом о Војсци, Доктрином Војске Србије, као и другим нижим правним актима.

10.Литература

Војни лексикон (1981). *Војноиздавачки завод Београд*, стр.200-201

Војска Србије. Преузето 13.09.2022. са http://www.vs.rs/sr_cyr/o-vojsci/opste/komandovanje-i-rukovodjenje

Доктрина Војске Србије (2010) Београд.

Закон о Војсци (2010) "*сл. гласник*", br. 116/2007, 88/2009, 101/2010 – др. закон, 10/2015, 88/2015 – одлука УС, 36/2018, 94/2019 i 74/2021 – одлука УС

Закон о одбрани (2007) Службени гласник "Сл. гласник РС", бр. 116/2007

Зоран Вучинић (2010) , *Основи система одбране-правни аспекти,* Београд: Универзитет у Београду, Факултет Безбедности

Ковачевић, Н.В., Домјанчић, С., Ковић, М.П. (2018). Стратегијски менаџмент у војно-организационим системима. Војно дело, 3, стр.252-285

Медија центар одбане, (2010) *Бела књига одбране Републике Србије*, Београд, Сектор за политику одбране-управа за стратегијско планирање

Министарство одбране Републике Србије преузето 17.19.2022 са https://www.mod.gov.rs/cir/4346/organizaciona-struktura-ministarstva-odbrane-4346

Мишовић С.Д (2017). Одбрана- Одређење, фукције, принципи и подела, *Војно дело* 3, стр.167-189

Николић, Д.Ж., Ковач, М., Митић, В.М. (2019). Менаџмент у одбрани – основне функције. *Војно дело*, 1, стр. 99-128.

Хаџић, М. н.д. *Цивилни ланац командовања*, преузето 15.9.2022 са https://bezbednost.org/wpcontent/uploads/2020/06/hadzic_2009_civilni_lanac_komandovanja.pdf